

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مؤسسه آموزش عالی خواهران
شهرستان میبد

پایان نامه سطح سه (کارشناسی ارشد)
موضوع تحقیق:

نقش ادب در حیات معنوی انسان از دیدگاه قرآن و روایات

استاد راهنما:

دکتر سیدعلی حسینی زاده

استاد مشاور:

حجت الاسلام والمسلمین سیداحمد میرخلیلی

پژوهشگر:

فرخنده فلاح

پاییز ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقديم به :

رسول الله

البركة لكل واحد

تقدیر و تشکر:

از اساتید راهنما و مشاور جهت راهنمایی‌ها و توجه بسیار آن‌ها به این پژوهش کمال تشکر را دارم.

چکیده

از آنجایی که جامعه ما، جامعه‌ای است اسلامی و ادب در فرهنگ اسلامی از اهمیت خاصی برخوردار است به طوری که تقریباً معادل اخلاق و نزدیک به اخلاق تلقی می‌شود و نیز با توجه به اینکه ادب‌ورزی در جامعه ما کمرنگ شده است، تحقیق درباره جایگاه ادب در اسلام و فرهنگ اسلامی و انواع و آثار آن از اهمیت خاصی برخوردار است. در این تحقیق به بررسی جایگاه ادب در اسلام و فرهنگ اسلامی و تفاوت آن با اخلاق و نیز به بررسی آثار ادب‌ورزی به روش توصیفی- تحلیلی پرداخته ایم. نتایج حاصل از تحقیق حاکی از آن است

که یکی از مواردی که تأثیر بسزایی در رسیدن انسان به تکامل و حیات معنوی دارد، رعایت ادب در ارتباط با خدا، خلق خدا، خویشتن و طبیعت می‌باشد که خود دارای آثار و نتایجی نیز می‌باشد.

آثار ادب‌ورزی نسبت به خدا شامل: عفو و رحمت خداوند متعال، تسلیم محض امر خدا شدن و رسیدن به آرامش، آمرزش گناهان، آشتی بین فرد و خدا، باعث جلب رحمت خداوند و نیز موجب می‌شود انشان محبوب دل‌ها گردد. نتیجه ادب‌ورزی نسبت به اولیاء خدا نیز شامل: آمرزش گناهان، پاداش عظیم، جلب رحمت خدا و مایه خیر می‌باشد. ادب‌ورزی نسبت به خلق خدا مایه خیر و پاکیزگی، پیراستگی از خطا و اشتباه در رفتار و گفتار می‌شود و دل‌ها را به هم نزدیک می‌کند و گوینده را از غرور و خودخواهی دور می‌سازد و باعث حفظ حدود موقعیت افراد می‌گردد. همچنین ادب‌ورزی نسبت به خویشتن باعث الهی شدن و اطاعت و تسلیم در برابر خدا، دوری از ذلت و خواری، شکست‌ناپذیری، توان مقاومت در برابر سختی‌ها، احساس ارزشمندی و بالاخره بی‌نیازی از دیگران می‌شود و با ادب‌ورزی نسبت به مقدسات دینی انسان مشمول صفت رحمت خداوند، استغفار دائم ملائکه برای او، عفو و بخشش خداوند، تجلیات قلبی و آرامش انسان می‌شود. ادب‌ورزی در برابر طبیعت باعث قناعت، افزایش رزق، روزی حلال، توفیق بر اطاعت از فرمان خدا، رضا و خشنودی از آنچه خدا داده است و بالاخره باعث بی‌نیازی از دیگران می‌شود.

کلیدواژه‌ها: ادب، معنویت، ادب‌ورزی، حیات معنوی، قرآن، روایات، آثار ادب.

فهرست مطالب

پیشگفتار	۱
فصل اول: طرح تحقیق	۲
۱- بیان مسئله:	۲
۲- ضرورت تحقیق:	۳
۳- سؤالات تحقیق:	۴

۳۶. مهاجری، مسیح، شناخت قرآن از زبان قرآن، تهران: اوج، ۱۳۶۰.
۳۷. مهیار، رضا، فرهنگ ابجدی فارسی- عربی، بیروت: دارالمشرق، ۱۹۶۷م.
۳۸. نراقی، احمد، معراج السعاده، قم: هجرت، ۱۳۸۱.
۳۹. نراقی، مهدی، گزیده علم اخلاق اسلامی، ترجمه جلال الدین مجتبوی، چاپ اول، تهران: حکمت، ۱۳۹۰.

ب: کتابهای عربی:

۴۰. آلوسی، سیدمحمد، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، چاپ اول، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۵ق.
۴۱. ابن ابی جمهور احسائی، محمد بن علی، عوالی الآلی، قم: سیدالشهداء، ۱۴۰۳.
۴۲. ابن ابی الحديد، عبد الحمید بن هبة الله، شرح نهج البلاغة لابن أبي الحديد، چاپ اول، قم: مكتبة آية الله المرعشي النجفي، ۱۴۰۴ق.
۴۳. ابن حیون، نعمان بن محمد، شرح الأخبار فی فضائل الأئمة الأطهار:، کابل، حاج سید منصور نادری، ۱۳۷۲.
۴۴. ابن شهر آشوب، محمد بن علی، مناقب آل ابی طالب، بیروت: دارالضواء، ۱۳۷۰.
۴۵. ابن طاووس، علی بن موسی، ترجمه و متن کامل لهوف سیدبن طاووس، ترجمه و تحقیق عقیقی بخشایشی، چاپ چهاردهم، قم: نوید اسلام، ۱۳۷۷.
۴۶. ابن فارس، احمد، معجم مقائیس اللغة، قم: الاعلام الاسلامی، ۱۳۶۱.
۴۷. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، چاپ سوم، بیروت: دار صادر، ۱۴۱۴ق.
۴۸. امین حسینی عاملی، سیدمحسن، اعیان الشیعه، ج ۱، بیروت، دارالتعارف للمطبوعات، ۱۳۶۲.
۴۹. بندریگی، محمد، فرهنگ بندریگی، چاپ اول، قم: علمی، ۱۳۸۷.

۵۰. پاینده، ابوالقاسم، **نهج الفصاحه**، چاپ چهارم، تهران: دنیای دانش، ۱۳۸۲.
۵۱. تمیمی آمدی، عبدالواحد، **غررالحکم و دررالکلم**، چاپ دوم، قم: دارالکتاب الاسلامی، ۱۴۱۰ق.
۵۲. حائری، محمدمهدی، معالی السبطين في احوال الحسن و الحسين، بیروت، مؤسسه نعمان، [بی تا].
۵۳. حرّانی، حسن بن علی، **تحف العقول عن آل الرسول^۶**، چاپ دوم، قم: جامعه مدرسین، ۱۳۶۳.
۵۴. حرّعاملی، محمد بن حسن، **وسائل الشیعه**، چاپ اول، قم: مؤسسه آل البيت:، ۱۴۰۹ق.
۵۵. حمیری، عبدالله بن جعفر، **قرب الاسناد**، چاپ اول، قم: مؤسسه آل البيت:، ۱۴۱۳ق.
۵۶. خمینی، روح الله، **تحریر الوسیله**، ترجمه هاشم نوری، قم، هاشم نوری، ۱۳۷۵.
۵۷. دیلمی، حسن بن محمد، **ارشاد القلوب فی الصواب**، چاپ اول، قم: شریف رضی، ۱۴۱۲ق.
۵۸. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، **مفردات فی غریب القرآن**، تحقیق صفوان عدنان داوودی، چاپ اول، بیروت: دارالعلم، ۱۴۱۲ق.
۵۹. راوندی کاشانی، فضل الله بن علی، **النوادر**، چاپ اول، قم: دارالکتاب، [بی تا].
۶۰. رشیدالدین میبدی، احمد بن ابی سعد، **کشف الاسرار و عدة الابرار**، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۱.
۶۱. زمخشری، محمود بن عمر، **الفائق فی غریب الحديث**، چاپ اول، بیروت: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۷ق.
۶۲. شریف قرشی، باقر، **حیاة الامام حسین بن علی^۷**، بیروت: شریعت، ۱۳۸۵.
۶۳. شیبانی، محمد بن حسن، **الجامع الصغیر**، بیروت: عالم الکتب، ۱۴۰۶ق.
۶۴. صدوق، محمد بن علی، امالی، ترجمه محمداقصر کمره ای، تهران: کتابچی، ۱۳۷۰.
۶۵. -----، **الخصال**، چاپ اول، قم: جامعه مدرسین، ۱۳۶۲.

۶۶. -----، **علل الشرائع**، چاپ اول، قم: کتابفروشی دآوری، ۱۳۸۵.
۶۷. -----، **من لا يحضره الفقيه**، چاپ دوم، قم: اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۱۳ق.
۶۸. طبرسی، حسن بن فضل، **مکارم الاخلاق**، چاپ چهارم، قم: شریف رضی، ۱۴۱۲ق.
۶۹. طبرسی، علی بن حسن، **مشكاة الانوار فی غرر الاخبار**، چاپ دوم، نجف: المكتبة الحيدرية، ۱۳۸۵.
۷۰. طریحی، فخرالدین، **مجمع البحرين**، تحقیق سیداحمد حسینی، چاپ سوم، تهران: کتابفروشی مرتضوی، ۱۳۷۵.
۷۱. طوسی، محمد بن حسن، **تهذیب الاحکام**، چاپ چهارم، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ق.
۷۲. عاملی، زین الدین بن علی، **منية المريد**، تحقیق رضا مختاری، قم: مکتب الاعلام الاسلامی، ۱۳۷۶.
۷۳. عروسی حویزی، عبدعلی بن جمعه، **تفسير نورالثقلین**، چاپ چهارم، قم: اسماعیلیان، ۱۴۱۵ق.
۷۴. عیاشی، محمد بن مسعود، **تفسير عیاشی**، تحقیق و تصحیح هاشم رسولی محلاتی، تهران: مطبعة العلمية، ۱۳۸۰ق.
۷۵. فتال نیشابوری، محمد بن احمد، **روضة الواعظین و بصيرة المتعظین**، چاپ اول، قم: رضی، ۱۳۷۵.
۷۶. فیروزآبادی، محمد بن یعقوب، **القاموس المحيط**، بیروت: داراحیاء التراث العربی، ۱۹۹۱م.
۷۷. فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، **تفسير الصافی**، چاپ دوم، تهران: مکتبه الصدر، ۱۴۱۵ق.
۷۸. قمی، عباس، **مفاتیح الجنان**، ترجمه مهدی الهی قمشه ای، قم، آیین دانش، ۱۳۸۹.

۷۹. قمی مشهدی، محمد بن محمد رضا، **تفسیر کنزالدقائق و بحر الغرائب**، چاپ اول، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۶۸.
۸۰. کلینی، محمد بن یعقوب، **الکافی**، چاپ چهارم، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۰۷ق.
۸۱. لیثی واسطی، علی بن محمد، **عیون الحكم و المواعظ**، چاپ اول، قم: دارالحديث، ۱۳۷۶.
۸۲. مجلسی، محمدباقر، **بحارالانوار الجامعة لدرر اخبار الائمة الاطهار**، چاپ دوم، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۰۳ق.
۸۳. مجلسی، محمدتقی بن مقصود علی، **روضة المتقين فی شرح من لا یحضره الفقیه**، چاپ دوم، قم: مؤسسه فرهنگی اسلامی کوشانپور، ۱۴۰۶ق.
۸۴. محمدی ری شهری، محمد، **میزان الحکمة**، قم: دار احیاء التراث العربی، ۱۳۷۲.
۸۵. -----، **العلم و الحکمه**، قم: دارالحديث، ۱۳۷۶.
۸۶. مصطفوی، حسن، **التحقیق فی کلمات القرآن**، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۶۰.
۸۷. مقرم، عبدالرزاق، **مقتل الحسین**، ترجمه قربانعلی مخدومی، چاپ دوم، قم: نصاب، ۱۳۸۷.
۸۸. ملکی تبریزی، میرزا جواد، **المراقبات**، ترجمه و تحقیق محمد رضا غیاثی کرمانی، قم: حضور، ۱۳۸۵.
۸۹. منسوب به علی بن موسی امام هشتم^۷، **الفقه المنسوب الی الامام الرضا^۷**، چاپ اول، مشهد: مؤسسه آل البيت:، ۱۴۰۶ق.
۹۰. منسوب به جعفر بن محمد امام ششم^۷، **مصباح الشریعة**، چاپ اول، بیروت: اعلمی، ۱۴۰۰ق.
۹۱. مفید، محمد بن محمد، **الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد**، چاپ اول، قم: کنگره شیخ مفید، ۱۴۱۳ق.
۹۲. نوری، حسین بن محمدتقی، **مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل**، چاپ اول، قم: مؤسسه آل البيت:، ۱۴۰۸ق.

۹۳. ورام بن ابی فراس، مسعود بن عیسی، تنبیه
الخواطر و نزہة النواظر، چاپ اول، قم: مکتبه
فقیهه، ۱۴۱۰ق.

ج: مقالات:

۹۴. الهامینیا، علی اصغر، «انواع حیات در
قرآن»، مجله مربیان، شماره ۱۶، [بی تا].

د: سایت:

۹۵. <http://tooba.net>

۹۶. <http://yamahdi-adrekni.mihanblog.com>.